

ПРАВО НА АНОНІМНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАЙВЕСІ THE RIGHT TO ANONYMITY AS AN ELEMENT OF PRIVACY

Серьогін В.А.,

доктор юридичних наук, доцент,
начальник кафедри конституційного та міжнародного права
Харківського національного університету внутрішніх справ

У статті розкривається сутність і зміст права на анонімність як елемента прайвесі, а також його роль і значення в аспекті забезпечення конституційно-правового статусу людини і громадянина. Виокремлюються компоненти права на анонімність залежно від його станів. Визначається взаємозв'язок між правом на анонімність та просторовим і часовим аспектами прайвесі.

Ключові слова: права людини, право на недоторканність приватного життя, прайвесі, анонім, право на анонімність.

В статье раскрывается сущность и содержание права на анонимность как элемента прайвесі, а также его роль и значение в аспекте обеспечения конституционно-правового статуса человека и гражданина. Выделяются компоненты права на анонимность в зависимости от его состояний. Определяется взаимосвязь между правом на анонимность и пространственным и временным аспектами прайвесі.

Ключевые слова: права человека, право на неприкосновенность частной жизни, прайвесі, анонім, право на анонимность.

The article reveals the nature and content of the right to anonymity as an element of privacy, its role and importance in the aspect of ensuring the constitutional-legal status of a person and citizen. Components the right to anonymity, depending on its conditions, are identified. The relationship between the right to anonymity, spatial and temporal aspects of privacy is determined.

Key words: human rights, the right to inviolability of private life, privacy, anonymity, the right to anonymity.

Протягом тисячоліть питання про анонімність у площині правового статусу особи не розглядалося, оскільки у цьому не було особливої потреби. Проте у другій половині ХХ століття, разом з новітніми розробками в галузі комунікацій та комп'ютерних технологій, що зробили можливими створення гігантських баз персональних даних і їх миттєву передачу на будь-яку відстань, цінність анонімності суттєво зросла, вимагаючи юридичного захисту. На сьогодні у світі проживає 6,6 млрд. людей, при цьому необхідно всього 33 біта (а більш точно, 32,6 біта) інформації про людину, аби визначити, ким вона є. Як справедливо відзначає Д.С. Мартьянов, анонімність є «сучасною постматеріалістичною цінністю, що набуває важливого значення в контексті розвитку кіберкультури та конвергенції приватного і публічного» [1, с. 119].

Формування ефективного механізму забезпечення права на недоторканність приватного життя вимагає належної доктринальної бази, котра на сьогодні тільки формується. Означені фактори зумовлюють **гостру актуальність** наукового осмислення сутності та змісту права на анонімність як елемента прайвесі, а також його ролі та значення в аспекті забезпечення конституційно-правового статусу людини і громадянина.

Анонімність як соціально-культурний феномен тільки-но починає усвідомлюватися суспільними науками, отримуючи дедалі нові прояви. Зокрема, філософія ситуаціонізму вбачає в анонімності спосіб звільнення від авторитетів, тоді як користувачі іміджбордів фактично звели анонімність у культ і сенс життя. Поступово відбувається концептуаліза-

ція анонімності у політичну ідеологію, що знайшла своє відображення у русі кіберанархістів і криптоанархістів [1, с. 118]. Водночас анонімність, доповнена технологією, надає змогу ухилятися від оподаткування, створювати синоптичні анонімні ресурси в дусі «Вікілікс», тим самим ставлячи нові загрози перед державою.

Вивчення анонімності конституційно-правовою наукою теж не має давніх традицій. Зокрема, апологети західного вчення про прайвесі, С. Уоррен і Л. Брандейс, розглядаючи зміст даного права на зламі ХІХ-ХХ століть, про анонімність взагалі не згадували. На анонімність як необхідну складову недоторканності приватного життя звернули увагу тільки в 60-ті роки ХХ століття, коли традиційні способи забезпечення цієї цінності стали неефективними. Родоначальником учення про анонімність як складову прайвесі є професор Колумбійського університету (США) А. Вестін. У своїй фундаментальній праці «Прайвесі і свобода» (1967 р.) цей авторитетний дослідник у змісті права на недоторканність приватного життя вперше виокремив анонімність як «стан, коли людина, перебуваючи у громадському місці, прагне залишитися невпізнаною» [2, с. 37]. У подальшому анонімність включалася до складу прайвесі багатьма західними та вітчизняними концепціями прайвесі. Зокрема, американський теоретик права Р. Гавізон розглядає прайвесі як право особи на обмежений доступ до себе, визначаючи такий доступ як сукупність трьох складових: таємності, анонімності й усамітнення [3, с. 433]. У свою чергу, російська дослідниця О.Н. Кочева вважає, що право на недоторканність приватного життя включає, проміж

інших «негативних обов'язків» держави, обов'язок поважати анонімність особи [4].

Разом із процесами переходу від індустріального до інформаційного суспільства анонімність виявляється дедалі більше «вплетеною» в загальну канву інформаційного прайвесі, перетворюючись на вимогу юридичного захисту даних про особу (персональних даних). Не дарма однією з найбільш поширених на сьогодні концепцій прайвесі є теорія контролю над персональною інформацією [5, с. 121-129]. Зокрема, американський дослідник Р. Мерфі визначає персональну інформацію як таку, що складається з «будь-яких даних про особу, здатних ідентифікувати цю особу» [6, с. 2381].

У монографії «Право на недоторканність приватного життя у конституційно-правовій теорії і практиці» (2010 р.) нами була висловлена думка про те, що право на анонімність – це одна з правомочностей, що є складовою прайвесі за станом приватності [5, с. 171], однак це твердження мало переважно констатуючий характер і тому вимагає подальшого обґрунтування й наукової аргументації.

Метою даної статті є з'ясування сутності та змісту права на анонімність як елемента прайвесі, еволюції даного феномену, а також його ролі та значення в аспекті забезпечення конституційно-правового статусу людини і громадянина. Досягнення зазначеної мети видається можливим шляхом застосування новітніх наукових даних про соціально-психологічні механізми й особливості формування і сприйняття анонімності до усталеного в сучасній конституційно-правовій науці вчення про прайвесі як одне з фундаментальних прав людини і громадянина, а також національні та міжнародні механізми його захисту.

Термін «анонімність» є похідним від грецького слова *ἀνωνυμία*, *anonymia*, що означає «без назви» або «безіменність». У розмовному використанні анонімність зазвичай стосується стану особистої неідентифікованості індивіда або особисту інформацію, яка є публічно невідомою. Цей термін співзвучний з поняттям «інкогніто», від латинського «*incognitus*», котре стосується дій тих, хто хоче залишитися анонімним.

В аспекті забезпечення недоторканності приватного життя (прайвесі) анонімність розглядається у дещо іншому ракурсі. Йдеться про гарантовану законом можливість фізичної особи вступати у певні суспільні відносини, не ідентифікуючи себе (залишаючись «пересічним громадянином»), а також вчиняти будь-які дії, спрямовані на уникнення своєї ідентифікації з боку інших осіб. При цьому не йдеться про повну втрату індивідуальності, навпаки: в результаті анонімізації доволі часто виявляється неповторна особистість з власним внутрішнім світом.

Анонімність може бути абсолютною чи відносною. У разі абсолютної анонімності реальне ім'я особи невідоме нікому (користувачі таксофонних апаратів, відвідувачі Інтернет-кафе, учасники інтерактивного спілкування в Інтернеті з використанням веб-сервісів, які не потребують реєстрації, учасники повсякденного («офф-лайнного») спілкування, яке не породжує юридичних прав та обов'язків тощо).

Натомість відносна анонімність передбачає, що реальне ім'я відоме одному контрагенту, але невідоме іншим (анонімні банківські рахунки, лікарська чи адвокатська таємниця тощо).

Анонімність може виступати у двох формах: пасивній та активній. У першому випадку особа не повідомляє власного імені (не ідентифікується), тоді як у другому вчиняє певні дії, аби сховати власне ім'я (уникнути ідентифікації), навіть у разі прямого запиту (спроб ідентифікації з боку інших осіб).

Прагнення до анонімності, бажання бути невпізнаним оточуючими споконвічно притаманне людині. Яскравим прикладом прагнення до анонімності є історія масок. Не дарма маска Гая Фокса – англійського дворянина, відомого учасника Порохового заколоту проти короля Якова у 1605 році – стала символом анонімності та боротьби за свої права.

Достеменно відомо, що вже стародавні римляни, відзначаючи свято родючості – Сатурналії, користувалися масками. Маски не тільки приховували обличчя учасників святкування, але й стирали соціальні кордони, роблячи вільних і рабів рівними на час веселощів.

Неможливо уявити без масок і Венеціанський карнавал. Прийнято вважати, що перший такий карнавал у Венеції відбувся у 1094 році, хоча називають і інші дати. Принагідно слід відзначити, що перші століття карнавалу венеціанці під час свята не надівали ані масок, ані спеціальних костюмів, а просто веселились. Проте в наступні століття маски стали настільки популярними, що носили їх і без карнавалу. Під масками ховали обличчя закохані, котрі не бажали афішувати свій зв'язок, і знатні городяни, котрі відвідували ігорні будинки та інші сумнівні місця. Декілька разів влади міста намагалися заборонити носіння масок поза карнавалом, але венеціанці завзято порушували закон. Маски зникли з ужитку венеціанців тільки наприкінці XVIII століття, коли, переживши бурхливий розквіт, припинив своє існування й венеціанський карнавал.

Загалом існує чимало ситуацій чи обставин, за яких людина може обрати анонімність як спосіб збереження власної самобутності. Зокрема, благодійні акції проводяться анонімно, коли благодійники не хочуть себе називати. Людина, котра відчуває себе під загрозою, може намагатися позбутися цієї загрози шляхом анонімності. Анонімність може бути створена й неумисно, внаслідок втрати ідентифікуючої інформації у зв'язку з плином часу або руйнівними подіями.

Термін «анонімні повідомлення» зазвичай стосується повідомлень (котрі, наприклад, передаються по певній мережі), що не несуть жодної інформації про його відправника чи одержувача, внаслідок чого не можна з'ясувати, що декілька повідомлень були відправлені одним і тим самим відправником чи були адресовані одному й тому ж одержувачеві. Проблема визначення того, чи є особа партнера по зв'язку тією ж, що вже зустрічалася раніше, називається проблемою аутентифікації.

Анонімність прямо пов'язана з поняттям «псевдонім», за допомогою якого автор чи група авторів

намагаються залишитися невідомими. Причини використання псевдоніму можуть бути різними: прагнення додати елемент містики до своєї персони чи результатів діяльності; намагання уникнути «культу особи», поклоніння чи героїзації; для жінок – забезпечення можливості працювати у сфері, де зазвичай переважають чоловіки тощо. Чимало прикладів використання псевдонімів знає українська література, достатньо пригадати Л.П. Косач-Квітку, загальновідому читацькій аудиторії як Леся Українка, чи М.О. Вілінську, котра друкувала свої твори під іменем Марко Вовчок. Власне псевдонім не має на меті відмову свого носія від ідентичності і тому в багатьох випадках витісняє справжнє ім'я: нікому, окрім фахівців, не потрібно знати, що Сандро Ботічеллі насправді звали Алессандро Філіппі, а Мерлін Монро – Норма Бейкер. З іншого боку, літературний чи сценічний псевдонім дає змогу відмежувати приватне життя митця від його професійної діяльності, яке неминує пов'язана з публічністю.

На сьогодні псевдоніми широко використовуються для того, щоб людина могла встановити довгострокові відносини (наприклад, спілкування) з деяким іншим суб'єктом, не розкриваючи особисту інформацію щодо себе. У цьому разі псевдонім використовується як унікальний ідентифікатор для спілкування з іншим суб'єктом. Прикладами такого роду псевдонімів є клички, прізвиська, ніки, аватари, номери кредитних карт, номери банківських рахунків, IP-адреси тощо. Псевдонім дозволяє іншій особі пов'язати різні повідомлення від однієї й тієї ж людини, і, таким чином, підтримувати довгострокові відносини без використання персональних даних контрагента.

Деякі автори наполягають на жорсткому розмежуванні понять «анонім» і «псевдонім», проте доволі часто термін «анонімність» вживається для позначення загальної ситуації, коли правова особистість людини маскується.

Загалом анонімність є результатом відсутності ідентифікаційних характеристик (наприклад, імені чи опису зовнішності), здатних розкрити конкретну особу. Це може статися через відсутність інтересу до вивчення природи таких характеристик або внаслідок навмисних зусиль, спрямованих на те, щоб приховати ці характеристики. Прикладом першого роду є коротка зустріч з незнайомцем, коли з'ясування імені іншої людини не вважається необхідним. Прикладом другого роду може бути випадок, коли певна особа ховається за одягом, аби приховати особливі прикмети (як-то колір волосся, шрами, татуювання тощо) або для того, щоб уникнути ідентифікації.

Анонімність є важливим елементом економічних відносин. Зокрема, анонімність цивільно-правових угод доволі часто здатне захистити приватне життя споживачів. Не дарма деякі покупки вважають за краще використовувати готівку при купівлі товарів повсякденного попиту (наприклад, продукти харчування чи інструменти), аби запобігти можливості продавців щодо узагальнення інформації або шантажування їх у майбутньому.

Анонімність дозволяється (передбачається) у більшості побутових, повсякденних ситуацій: при укладенні усних правочинів, у «повсякденних» договорах (транспортного перевезення, купівлі-продажу тощо). Право інтелектуальної власності передбачає право автора на анонімну публікацію (що не означає відмову від авторства!), а також право на використання псевдоніма. Журналіст має право на збереження анонімності джерела інформації. Чимало випадків анонімності знає білетика: анонімне лікування алкоголізму, наркоманії тощо.

У правознавстві та правоохоронній діяльності як синонім слова «невідома особа» використовуватися напівакронім «суб'єкт».

Анонімність є обов'язковою у випадках, передбачених законодавством. Йдеться, передусім, про етично зумовлені режими конфіденційності інформації, у т.ч. про таємницю всиновлення, лікування ВІЛ-інфікованих, інформацію щодо трансплантації органів тощо. Крім того, чинне законодавство передбачає охорону персональних даних, вимагає від ЗМІ знеособлення даних про неповнолітніх, котрі вчинили протиправні діяння, знеособлення статистичних персональних даних та ін. Виборче законодавство забороняє ототожнення заповнених виборцями бюлетенів з конкретними виборцями.

У публічно-правових відносинах анонімність, як правило, забороняється (не допускається). Зокрема, анонімні звернення до органів публічної влади та їх посадових осіб не підлягають розгляду, юридична відповідальність має виключно персоніфікований характер, правові акти мають бути підписані уповноваженими на те особами тощо. Виключається анонімність і в деяких приватно-правових відносинах. Так, ідентифікації особи потребує володіння нерухомим майном, об'єктами підвищеної небезпеки, а також об'єктами, обмеженими в цивільному обороті. В аеропортах більшості країн пасажирів не пускають на борт літака, якщо вони не ідентифікували себе до початку рейсу перед персоналом авіакомпанії чи служби транспортної безпеки. У даному випадку публічні інтереси забезпечення стабільності суспільних відносин, безпеки і боротьби з тероризмом переважають над приватними інтересами окремих осіб у збереженні своєї анонімності.

На жаль, право на анонімність прямо не закріплене ні в міжнародно-правових документах, ні в національних конституціях та законах, але воно прямо випливає з права на недоторканність приватного життя. У ті роки, коли писалися перші конституції та/або створювалися міжнародно-правові документи з прав людини, історично не було необхідності прямо формулювати це право, оскільки, по-перше, не було таких засобів технічного контролю, які могли б зруйнувати анонімність, по-друге, це право завжди було саме собою зрозумілим. І тільки технічний прогрес, який зробив можливим соціальний регрес і запровадження тотального контролю над поведінкою мільйонів людей, в останні пару десятиліть став реально загрожувати цьому природному праву людини, причому найбільш актуальною загрозою він став

в останні кілька років із прогресом ІТ-технологій, створенням гігабайтних жорстких дисків, повсюдним встановленням відеокamer тощо.

Кожна людина має безумовне право на анонімність, яке полягає, насамперед, у тому, що вона, по-перше, не може бути примушена розкрити свою ідентичність і, по-друге, вона має право вчиняти дії, спрямовані на те, аби її не могли ідентифікувати оточуючі. Створення будь-яких систем технічного контролю за людиною чи систем її ідентифікації є обмеженням права на анонімність, а тому може здійснюватися лише на підставі та в порядку, що передбачені законом, не повинно вихолощувати зміст даного права і має бути припустимим в демократичному суспільстві. То ж, встановлення камер відеоспостереження, створення електронних баз даних про людей, запровадження біометричних паспортів, перевірка документів, дактилоскопізація населення тощо – це певне посягання держави чи інших суб'єктів на анонімність як конституційне право людини.

Право на анонімність є важливою складовою права на недоторканність приватного життя. Як відомо, прайвесі являє собою соціально зумовлену й гарантовану міру можливої поведінки особи, визначену нормами об'єктивного права, що має на меті забезпечити автономію людини у сфері приватного життя для задоволення її власних потреб та інтересів щодо усамітнення та приватного спілкування [5, с. 173]. Зрозуміло, що забезпечення такої автономії часто-густо потребує знеособлення людини, аби вона відчувала себе вільно й розкуто, не ризикуючи стати об'єктом пліток, пересудів, критичних оцінок чи навіть громадського осуду. За даних умов анонімність виступає тією ширмою, а то й щитом, що захищає внутрішній світ людини, надає їй змогу вільно розвиватися, самовиражатися, будувати свої стосунки з іншими людьми. Кордони анонімності значною мірою є суб'єктивними: міру анонімності в межах, встановлених законом, визначає сама особа.

Із точки зору змісту і структури права на недоторканність приватного життя анонімність є одним зі станів приватності, поряд з усамітненістю, інтимністю, нестриманістю, автономністю й утаємниченістю. При цьому слід мати на увазі, що стан анонімності може виявлятися в різних аспектах приватного життя. Відповідно, фізична приватність включає в себе не тільки право на уникнення фізичного (тактильного) контакту з іншими особами, але й право забезпечувати свою анонімність при такому контакті. Фонетична приватність передбачає право особи не тільки вживати певні дії, спрямовані на те, аби її не почули інші особи, але й змінювати власний голос, аби його не могли ідентифікувати. У свою чергу, візуальна приватність означає не тільки можливість сховатися від сторонніх очей, але й право змінювати свій зовнішній вигляд, аби бути невпізнаним сторонніми особами. Нарешті, інформаційна приватність надає особі право не тільки зберігати таємниці особистого і сімейного життя, але й убезпечувати себе від усілякого роду баз персональних даних, спроможних її ідентифікувати.

Крім того, варто пам'ятати, що прайвесі існує у двох вимірах: просторовому і часовому. Відповідно, стан анонімності необхідно завжди співвідносити з тим, де (в якому місці) і коли (в який час) людина може в цьому стані перебувати. Для збереження анонімності відводяться спеціальні місця (окремі приміщення в ресторанах, саунах, салонах тощо) і відповідний час (згідно з графіком роботи відповідного закладу). Водночас є місця і час, де і коли анонімність неможлива (телестудія під час ефіру, сцена театру під час вистави, навчальна аудиторія під час занять тощо) або суттєво обмежена (будь-яке приміщення, що перебуває під відеоспостереженням, салон літака під час польоту, вечірка за іменними запрошеннями тощо). Тому для кожної особи важливо знати характеристику того чи іншого місця у певний час із точки зору можливості забезпечення у ньому своєї анонімності. Така характеристика має бути або сама собою зрозумілою (наприклад, навчальна аудиторія під час занять) або доводиться до відома зацікавлених осіб у доступний і зрозумілий спосіб (наприклад, вивіска «Ведеться відеоспостереження» при вході у приміщення кафе). Недотримання цієї вимоги може слугувати підставою для судового позову щодо захисту недоторканності приватного життя.

На сьогодні головною ареною боротьби за право на анонімність є кіберпростір. Більшість коментарів в Інтернеті робляться анонімно, з використанням неідентифікуючих псевдонімів (ніків). Хоча користувачі можуть використовувати й свої власні імена, вони частіше обирають інші, котрі роблять анонімним реального автора. За даними Університету Стокгольма, це створює більше свободи вираження думок і менше відповідальності [11].

Повна анонімність в Інтернеті, однак, не гарантована, оскільки ІР-адреси і MAC-адреси, в принципі, можуть бути відстежені, що дозволяє ідентифікувати комп'ютер, з якого певні повідомлення були зроблені, хоча й не фактичного користувача. Питання щодо відстеження ІР-адрес певним чином вирішують анонімні послуги, такі як Invisible Internet Project (I2P) чи Tor. Їхній підхід щодо розподілених технологій може надати більш високу ступінь безпеки, ніж централізовані анонімні послуги, де існує центральна точка, що може розкрити свою ідентичність. Проте було доведено, що група спільно працюючих хакерів, котрі відстежують відносно невелику кількість маршрутизаторів, може завдати шкоду анонімності багатьох користувачів Інтернету навіть тоді, коли більшість центральних маршрутизаторів захищена від підслуховування.

Починаючи з другої половини ХХ століття, право на анонімність як складова прайвесі визнається як національним законодавством, так і міжнародно-правовими актами.

Так, у США право на анонімність визнано судовою практикою в різних аспектах і судами різної юрисдикції. Так, право на анонімність приватних контактів було визнано окружним судом штату Каліфорнія у рішенні *Columbia Insurance Company v. Seescandy.com, et al.* (1999 p.): «Люди мають право

контактувати один з одним анонімно чи під псевдонімом доти, доки ці дії не порушують закон» [7]. У свою чергу, право фізичних осіб на «анонімне читання» було визнане у рішенні Верховного Суду США у справі *United States v. Rumely* (1953 р.): «Тільки-но уряд отримує змогу зажадати від видавця імена покупців своїх публікацій, вільна преса, як ми знаємо, одразу зникає. Тоді привид урядового агента споглядатиме через плече кожного, хто читає» [8].

Уповноважений з прав людини в Російській Федерації свою позицію з даного приводу цілком певно окреслив у своїй доповіді за 2010 рік: «Право на приватне життя передбачає й право на анонімність, право залишатися невпізнаним. Усі типові ситуації, котрі допускають встановлення особи конкретного громадянина без його згоди, мають бути оговорені у федеральному законодавстві, а йому самому відомі й зрозумілі» [9, с. 35]. На жаль, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини в аналогічній доповіді [10] не згадує не тільки про право на анонімність, але й про саме право на недоторканність приватного життя.

Міжнародно-правові стандарти щодо забезпечення права на анонімність, особливо в інформаційній сфері, найбільш повно розроблені в Європі. Наприклад, у преамбулі Рекомендації N R (99) 5 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо захисту недоторканності приватного життя в Інтернеті міститься вказівка на те, що учасники даної міжнародної організації усвідомлюють «необхідність розвитку методів, які забезпечують анонімність суб'єктів даних і конфіденційність інформації, що циркулює на інформаційних магістралях, при дотриманні прав і свобод інших осіб і цінностей демократичного суспільства» [12]. У затверджених цією Рекомендацією «Керівних принципах щодо захисту особи щодо збирання й обробки персональних даних на інформаційних магістралях» прямо зазначається, що найкращий спосіб забезпечення недоторканності приватного життя – це «анонімний доступ і анонімне використання послуг, анонімні засоби здійснення платежів», тому там, де це можливо, необхідно з'ясувати «наявність технічних засобів забезпечення анонімності» [12]. Оскільки повна анонімність не завжди є можливою через законодавчі обмеження, користувачам рекомендується, якщо це дозволено законом, використовувати псевдонім, що дозволить знати персональні дані тільки постачаль-

нику послуг Інтернету.

28 травня 2003 р. Комітетом Міністрів Ради Європи була прийнята Декларація про свободу комунікацій в Інтернеті, одним із базових принципів якої є принцип анонімності (принцип 7): з метою забезпечення свободи вираження і захисту від мережевого стеження державам-членам Ради Європи слід поважати волю користувача не розкривати свою особу [13]. Водночас ця вимога не позбавляє їх (держав-учасниць) вживати заходи і співпрацювати з метою встановлення осіб, які підлягають відповідальності, вчинили кримінально карані діяння, згідно з національним законодавством, Конвенцією про захист прав людини та основних свобод та іншими міжнародними угодами у сфері юстиції та поліції.

Проведене дослідження дає змогу зробити наступні **висновки**:

1. Право на анонімність є елементом прайвесі, точніше – одним з його станів, що може виявлятися в різних аспектах приватного життя і мати просторовий та часовий вимір.

2. Право на анонімність, як і прайвесі взагалі, не є абсолютним, проте його обмеження може здійснюватися лише на підставі та в порядку, що передбачені законом. Проте такі обмеження не повинні вихолощувати зміст даного права, вони мають бути співмірними і припустимими в демократичному суспільстві.

3. Право на анонімність має визнаватися як у реальному житті, так і в кіберпросторі. При цьому не можуть і не повинні обмежуватися в «он-лайн» права і свободи, гарантовані в «оф-лайн».

4. Право на анонімність вже отримало певне визнання і закріплення як на національному, та і на міжнародному рівні, проте рівень його регламентації потребує суттєвого поліпшення з урахуванням сучасних політико-правових, соціально-економічних та науково-технологічних реалій. Зазначене зауваження цілком стосується й України, де уривчастість нормативного регулювання посилюється традиційним для національного менталітету нерозумінням цінності приватного життя особи.

Таким чином, ми визначили принципові моменти, що характеризують право на анонімність як елемент прайвесі. Водночас з'ясування актуальних проблем забезпечення цього права та ефективних способів його захисту є пріоритетним напрямком подальших наукових пошуків у даній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мартьянов Д.С. Анонимность как политическая ценность киберкультуры / Д.С. Мартьянов // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2013. – № 12 (38). – С. 116-119.
2. Westin A. Privacy and freedom / A. Westin. – New York : Atheneum, 1967. – 487 p.
3. Gavison R. Privacy and the Limits of Law / R. Gavison // Yale Law Journal. – 1980. – Vol. 89. – P. 421-471.
4. Кочева О.Н. Уважение частной жизни в России: диагноз и прогноз. Попытка исследования. Апрель 2005 г. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.prpc.ru/reshr/lib_46/index.shtml.
5. Серьогін В.О. Право на недоторканність приватного життя у конституційно-правовій теорії та практиці : монографія / В.О. Серьогін. – Х. : ФІНН, 2010. – 608 с.
6. Murphy R.S. Property Rights in Personal Information: An Economic Defense of Privacy / R.S. Murphy // Georgetown Law Journal. – 1996. – № 84. – P. 2381-2417.
7. Decision «Columbia Insurance Company v. Seescandy.com, et al» of the U.S. District Court in the Northern District of California [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://www.legal.web.aol.com>. Retrieved 2012-11-22.

8. U.S. Supreme Court decision «United States v. Rumely» (1953) // 345 U.S. 41 (73 S.Ct. 543, 97 L.Ed. 770).
9. Доклад Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации за 2010 год. – М., 2011. – 186 с.
10. Карпачова Н.І. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні: перша щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини / Н.І. Карпачова. – К. : Омбудсман України, 2000. – 378 с.
11. Palme J. Anonymity on the Internet [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://people.dsv.su.se/~jpalme/society/anonymity.html>.
12. Рекомендация N R (99) 5 Комитета Министров государствам-членам Совета Европы по защите неприкосновенности частной жизни в Интернете, утв. Комитетом Министров 23 февраля 1999 г. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_357.
13. Декларация про свободу комунікацій в Інтернеті, прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи 28 травня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.medialaw.kiev.ua/laws/laws_international/77/.